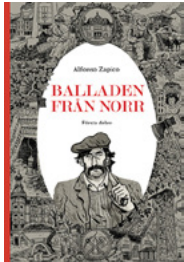

3 TIPS

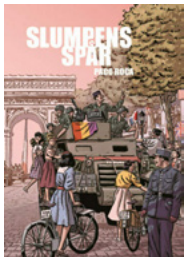
Spanska inbördeskriget var det första stora slaget mellan demokrati och fascism, och det väckte ett omfattande internationellt engagemang. Expos bildredaktör Marc Femenia tipsar om tre serieromaner som, på olika sätt, har det spanska inbördeskriget som fond.

Balladen från Norr av Alfonso Zapico
Palabra förlag 2021-2022

Två år innan inbördeskriget fanns den tändande gnista redan där: En arbetarklass medveten om sociala orättvisor, en splittrad vänster samt en höger som inte skydde några medel

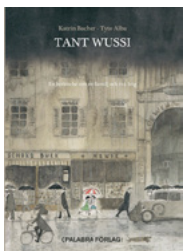
för att behålla sina privilegier. Alfonso Zapico skildrar gruvarbetarupproret i Asturien 1934 genom fiktiva karaktärer. Serieromanen ges ut i fyra delar, den fjärde (och sista) publiceras i Sverige hösten 2023.

Slumpens spår av Paco Roca
Palabra förlag 2022

Skildrar de antifascistiska soldater som var tvungna att fly. Vi följer Miguel Ruiz öde från hans flykt från Alicante 1939, genom franska tvångsarbetsläger i norra Afrika, tills han

tar värvning i den franska armén och befriar Paris som en del av "La Nueve", en division av nästan uteslutande före detta spanska frihetskämpar.

Tant Wussi: en berättelse om en familj och två krig av Katrin Bacher
Illustrationer av Tyto Alba
Palabra förlag 2022

En tysk familj av judisk börd flyttar till Mallorca 1933, men efter inbördeskrigets utbrott 1936 åker en del av familjen tillbaka till

Tyskland. Tant Wussi är en intim skildring av en familj som blev splittrad i 13 år av två krig och nazismens förföljelse.

Överlevandes berättelse blir teater

I den värmländska bruksorten Deje har högerextremism varit närvarande i decennier. Pia Torstensson är en av dem som talar öppet om ortens problem. Tillsammans med författaren Eva Thorstensson och skådespelaren och regissören Sandra Backman har hon startat Demokratiprojektet "Inte glömma inte minnas" som ska bidra till samtal om rasism.

En som tidigare var aktiv i att informera om Förintelsen och antisemitism i Deje var Flora Gladh, själv förintelseöverlevande. Hon åkte runt bland Värmlands skolor och berättade om sina minnen. Flora dog 2012 men hennes arv lever kvar.

2015 kom boken *Inte glömma, inte minnas* som bland annat handlar om Floras liv. Boken är grunden till Demokratiprojektet och skriften av Eva Thorstensson. Sen 2018 har hon tillsammans med Pia Torstensson och skådespelaren och regissören Sandra Backman jobbat för att få Demokratiprojektet på fötter och nu har tio kommuner tillsammans med region Värmland, Alfastiftelsen och COOP Värmland hjälpt till med finansieringen. Under våren 2023 kommer Pia, Eva och Sandra vara i full gång med att producera det underlag som kommer utgöra projektets olika delar. Projektet består av en teaterföreställning som i första hand riktar sig till skolelever samt ett studiematerial som är tänkt att vara till för den som vill föra samtal om demokrati och rasism – både i undervisande syfte men också på arbetsplatser eller i föreningslivet. För tillfället är 25 föreställningar för cirka 2500 skolelever inplanerade.

– Projektet är till för att skapa tankar och frågor hos unga och motverka normalisering av främlingsfientlighet, säger Pia Torstensson.

Det har funnits aktiva högerextrema grupper i Deje sedan 1920-talet och närvaron finns än i dag. Tidigare i år rapporterade Expo om att ett antal högerextrema grupper samlades i Deje för en gemensam konferens med föreläsningar och fysisk aktivitet. I programförklaringen stod "lär dig bli starkare och farligare".

– När man är femton kanske det är häftigt att bli starkare och farligare, säger Pia Torstensson som märkt hur aktörerna på orten försöker locka unga.

I höst kommer Demokratiprojektet turnera i Värmland men ambitionen är att åka runt i hela Sverige. Flera orter runt om i landet har liknande problem och initiativtagande behövs, menar Pia Torstensson.

– Man kan inte lägga allt på skolan, civilsamhället måste också hjälpa till.

Hedwig Gordon

